

חומר עוון הנוראי ועונשו, של ביזוי כבוד תלמידי חכמים!!!

« מהי ההגדרה של 'מהרהר אחרי רבו'?? »

כתוב בפרשה הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע (במדבר טו, כא), כתב הרמב"ן ז"ל: "הבדלו מתוך העדה הזאת, יש לשאול, אם ישראל לא חטאו ולא מרדו ברבם, למה היה הקצף עליהם לאמר ואכלה אתם כרגע. ואם גם הם מרדו בקרח, איך יאמרו משה ואהרן האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף (במדבר טו, כב)." **אבל** הטעם, כי מתחילה היה לב העם אחרי משה ואהרן, וכאשר לקחו קרח ועדתו איש מחתתו ושימו עליהם קטרת ועמדו פתח אהל מועד עם משה ואהרן, אז קרא קרח לכל העדה ואמר להם כי בכבוד כולם הוא מקנא, וייטב הדבר בעיניהם ונקהלו כולם לראות אולי יישר בעיני האלקים ותשוב העבודה לבכוריהם."

וזה טעם ויקהל עליהם קרח את כל העדה (שם ט), והנה התחייבו כליה שהיו מהרהרים אחרי רבם, והם כמהרהרים אחרי השכינה ומוותרים על נבואת נביא בלבם וחייבים מיתה בידי שמים. ומשה ואהרן למדו עליהם זכות, שלא חטא במעשה אלא קרח, והוא הגורם והוא המפתה אותם, וראוי הוא שימות לבדו לפרסם ולהודיע ענשו לרבים, "עכ"ל."

מבואר מדבריו שהזכיר שחייב אדם להיזהר בכבוד רבו כ"כ גדולה, עד שגם כאשר אין לאדם בעצמו מחלוקת עם רבו אלא שאדם אחר חולק על רבו, אז אפילו אם יעמוד מן הצד לראות מה יעלה בגורל המחלוקת, הרי שכלל עצמו בתוך החולקים על רבו ונתחייב בנפשו. כפי שהיו פני הדברים במחלוקת קרח, שהתקבלותם לראות מה יהיה סוף המחלוקת לא היתה ללא כל סיבה, אלא נבעה מתוך צפייה והשתקקות אולי תשוב העבודה לבכוריהם, ואעפ"כ יתחייבו מיתה בעבור אותה התקבלות, כלשון הרמב"ן שנקהלו כולם לראות אולי יישר בעיני האלוקים שתשוב העבודה לבכוריהם, ויתחייבו כליה, והטעם היא, שבזה הם הפכו כמהרהרים אחרי רבם, והם כמהרהרים אחרי השכינה וחייבים מיתה בידי שמים.

« חס הקב"ה על כבודו של צדיק יותר מעל כבוד עצמו!!! »

גם בהמשך הפרשה על הפסוק אם כמות כל האדם ימתן אלה וגו' (שם ט) ביאר הרמב"ן ז"ל: "הנה, גם רבים בעם אמרו לו פעמים רבות למה העליתנו ממצרים, אבל היה העונש על אלה מכל האדם, באמרם כי תשתגר עלינו גם השתגר (שם י), כי עשו שתיים רעות, בזו על כבוד הרב, וכפרו בכל מעשה ה' אשר עשה במצרים ובמדבר וגם במעמד הר סיני, שנאמר בו וגם בך יאמינו לעולם (שמות ט, ט), והם אמרו שאינו כדאי להשתרר עליהם ולא בא להם על ידו רק רע. ומפני זה אמר ויחר למשה מאד (שם טו), וגם קרח אמר ומדוע תתנשא (שם ג), ועל כן נבלע אהלו עמהם."

וזה טעם לא ה' שלחני (שם ט), שלא שלחני כלל להוציאם ממצרים וכו', ואין טעם כל המעשים, להחליף הבכורים ללויים וכהונת אהרן כדברי המפרשים, אלא לכלל המעשים אשר עשה משה לעיני כל ישראל כמו שפירשתי, "עכ"ל. ולמדנו מדבריו חומר עוון ביזוי כבוד הרב, שהרי נענשו על ביזוי רבם יותר מעל עצם המחלוקת."

בנביא (מלכים א' יג, א-ד), מסופר, שכשירבעם עמד על גבי המזבח להקטיר לעבודה זרה, בא אליו נביא ה' והתרה בו והזהירו שהוא יענש על כך, וירבעם שלח את ידו וציוה שיתפסו אותו, וידו התייבש, כמו שכתוב וישלח ירבעם את ידו מעל המזבח לאמר תפשהו ותיבש ידו אשר שלח עליו ולא יכל להשיבה אליו (מלכים א' יג, ד), ואומרים חז"ל (פסיקתא דרב כהנא פ"סקא ב כי תשא), חס המקום על כבודו של צדיק יותר מכבודו. כלומר, עומד לו ירבעם ומקריב קרבן לעבודה זרה, ועל בגידה זו לא יבשה ידו, ורק כיון ששלח ידו לתפוס את הצדיק, יבשה ידו.

וכן אמרו **במדרש** (בר"ר פ"רש"ל לך לך לט, יב) במפורש, "א"ר ירמיה, החמיר הקדוש ברוך הוא בכבודו של צדיק יותר מכבודו, בכבודו כתיב פי מְכַבְּדֵי אֲכַבְּד וּבִזֵּי יִקְלוּ (שמואל א' ב, ל) ע"י אחרים, ובכבודו של צדיק כתיב וְאֶבְרַכָּה מְבַרְכֵיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אָאָר (בראשית יב, ג) אַנְא (א-ג)."

רש"י במקום מפרש, על איזה עוון בדיוק קיבל המלך את עונשו, וכותב "נקם בו הקב"ה על כבודו של צדיק יותר מכבודו, עומד ומקטיר לעבודת כוכבים לא יבשה ידו, ובשביל לעז הצדיק יבשה ידו, "עכ"ל."

והעץ יוסף בשם הכלי יקר מבאר את דרשת חז"ל, וכותב שדייקו משום כבוד הצדיק לחוד יבשה ידו, ולא משום שמא נתמלאת סאתו בעת ההוא, מלשון הפסוק שאמר ותיבש ידו אשר שלח עליו, משמע מצד אשר שלח עליו לחוד ולא נצטרך בזה עוון זולתו.

והדבר חוזר על עצמו שוב בהמשך, כאשר ירבעם בתשובה למראה הנס הגלוי, לא חזר בתשובה, ובעוד ידו מיובשת בגזירת מלך מלכי המלכים ממשיך ירבעם לאחוז בכפירה, והוא פונה אל הנביא ומבקש ממנו, חל נא את פני ה' אלקיך והתפלל בעדי (מלכים א' יג, ו), והמדרש מדקדק מהלשון 'אלקיך' ולא אלקי, שעדיין עומד במרדו, אך שוב, הקב"ה אינו מענישו על כך, הוא מוחל על כבודו ומאריך אפו ומשיב את ידו של המלך למקומה, כמענה לתפילת הנביא. הקב"ה האריך אפו על עבודה זרה, השקולה כנגד כל המצוות התורה, ולא האריך אפו על פגיעה בכבודו של עידו הנביא, נורא נוראות.

קל וחומר מופלא נשא החפץ חיים (חפץ חיים על התורה פרשת יתרו), בענין חומרת הפגיעה בכבודם של תלמידי חכמים, מן הכבוד לו נדרשו ישראל בעומדם למרגלות הר סיני. שהרי הוזהרו ישראל מפי הגבורה ביד משה פל הנגע בְּהַר מוֹת יוֹמָת (שמות יט, יב), ומכאן אפשר ללמוד, שאם כך הוזהרו ישראל לכבד הר דומם, שאינו חש ואינו מרגיש מאומה, רק משום שניתנה עליו התורה הק', על אחת כמה וכמה שעל כל אדם מישראל להיזהר בכבודו של תלמיד חכם, הלומד תורה בקדושה ובטהרה, ויש בו דעת ומרגיש בעלבונו, שלא לנגוע בקצה קצהו.

« על איזה רבי' אסור להרהר?? »

חז"ל הק' בגמ' (פנהדרין ק"י) מאריכים לבאר גודל הפגם במי שחולק על רבותיו, וכמ"ש בזה"ל: "אמר רב חסדא כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר בְּהִצְתָּם עַל ה' (במדבר כו, ט). א"ר חמא ברבי חנינא כל העושה מריבה עם רבו כעושה עם השכינה, שנאמר הִמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר

רְבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת ה' (במדבר כ, יג). א"ר חנינא בר פפא, כל המתרעם על רבו כאילו מתרעם על שכינה, שנאמר לא עלינו תלגתיכם כי על ה' (שמות טז, ח). א"ר אבהו, כל המהרהר על רבו כאילו מהרהר אחר השכינה, שנאמר וַיִּדְבֹר הָעַם בְּאֱלֹקִים וּבַמֶּלֶךְ (במדבר כא, ה). ודברי הגמ' נפסקו להלכה ברמב"ם (הלכות תלמוד תורה פ"ה ה"א) ובשו"ע (י"ד סי' רמ"ב סעיף ב).

והגאון רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל (בספרו שם דרך) מבאר, דרואים מכאן שאין כל הבדל אם רבותיו של אדם הם משה ואהרן הכהן או כל אדם אחר, שכן אזהרות אלו שלא לחלוק ולערער ולפגוע בכבוד רבותיו, שנאמרו בפרשת קרח שחלק על משה ואהרן, הם הלכה פסוקה המחייבת כל אדם בישראל בכל מקום ובכל דור ודור.

ומוסיף ואומר בזה"ל: "אותו דבר אנו רואים במה שמביא רש"י הק' עה"פ ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד (שמות לג, ז), שכתב שם "וקרא לו, היה קורא לו אהל מועד בית ועד למבקשי ה". ובהמשך הפסוק כתב רש"י: "והיה כל מבקש ה' יצא וגו', כל מבקש ה', מכאן למבקש פני זקן כמקבל פני השכינה. דבר אחר, והיה כל מבקש ה', אפילו מלאכי השרת כשהיו שואלים מקום שכינה, חבריהם ואמרים להם הרי הוא באהלו של משה".

"ומבואר שאע"פ שמדרגת משה רבינו היתה בדרגה שאפילו מלאכי השרת נזקקו לו, אפילו הכי למדים אנו - אנשים פשוטים - ממשה, שכל מבקש פני זקן כמקבל פני השכינה, כי אהל הרב הוא אהל מועד שבו השראת השכינה", עכתו"ד.

« מדוע נקבר הצדיק בביזיון ובחרפה!?

הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל (רבה של ירושלים), הפליא לבאר את שילוש לשונו של התנא, 'שנשיכתן נשיכת שועל, ועקיצתן עקיצת עקרב, ולחישתן לחישת שרף', אין זה כפל בעלמא, ביאר רבי חיים, אלא אמירה מדוקדקת בתכלית.

בתחילה מזהיר התנא את האדם על כבודם של תלמידי חכמים, יען 'נשיכתן נשיכת שועל', וכשם ששיני השועל חדות ועקומות ונשיכתו אינה מעלה ארוכה מהרה, כך עלול להניזק הפוגע בכבודם של תלמידי חכמים.

אך, ממשיך התנא ומזהיר, ישנה פגיעה הגרועה מפגיעתו של השועל, והיא 'עקיצתן עקיצת עקרב'. עקיצת עקרב, בשונה מנשיכת השועל, אינה פוגעת רק במקום הנשיכה, אלא בכל גופו של האדם, העקרב מחזיר ארס קטלני לגופו של הנעקץ, והאדם עלול למצוא את עצמו נפרד מן העולם תוך זמן קצר. כזו היא פגיעתה של מידת הזלזול בכבוד תלמידי חכמים.

אולם האם בכך תם הענין, לא ולא, התנא מוסיף ומשלש אזהרה רבתי, 'ולחישתן לחישת שרף'. הנחש, הוא השרף, מסוגל להטיל את ארסו לגופו של האדם מרחוק, (כך הוא נחש פתן, המטיל ארס מרחוק לעיניים ואח"כ נושך), זוהי פגיעה איומה ונוראה. ומזה אנו לומדים מוסר לעצמנו, כי אל לנו להימצא אפילו בקרבתו של מי שפוגע בכבוד תלמידי חכמים. סביבה שכזו הינה ארסית וקטלנית, כסביבתו של הנחש היונק את ארסו לכל עבר, ועלינו לברוח מכך כמו מאש, כי לא רק מי שפוגע בעצמו בכבוד תלמידי חכמים ניזוק, אלא גם מי ששומע פגיעה שכזו ואינו מוחה, גם הוא לוקה בארס הנורא.

והתנא מסיים 'וכל דבריהם כגחלי אש', היינו, לא רק בהיסח הדעת מזהירות בהיות האדם בחברת החכמים, עלול הוא להיענש קשות, וכמפורט, אלא גם בדברים שאדם רק שומע מן החכמים עליו להיזהר ולהישמר לא לסלפם, חס וחלילה, שהרי וכל דבריהם כגחלי אש.

וכן פסק בספר מנורת המאור (פרק רביעי נ"ד), שהשומע לשון הרע או שום גנאי על תלמיד חכם, לא די לו כשלא יקבלנו ושלא יאמין הדבר בו, אבל חייב כל אדם לקנא קנאת השם ולהשיב בעבורו ולמחות אם יש בידו למחות, ואם לא עשה כן נענש עליו.

ונסיים במעשה נורא המובא בירושלמי (חגיגה פרק ב הלכה ב), וממנו למדים אנו משהו על חומרת עונשו של השומע פגיעה בכבודם של תלמידי חכמים ואינו מוחה כראוי.

הגמ' מספרת, שבעיר אחת חי לו מוכס יהודי, רשע ורע מעללים, רע לשמים היה האיש, ורע גם לבריות. את עושרו צבר על גבם של התושבים העשוקים, והכל סלדו ממנו וממעשיו.

ויהי היום והמוכס נפטר לבית עולמו, ובו ביום נפטר גם רבה של העיר, תלמיד חכם מובהק ובעל מעשים טובים, אהוב למקום ואהוב על הבריות. יצאו שתי ההלוויות אל בית העלמין, אך בעוד את מיטתו של הרב ליווה קהל עצום את מטתו של המוכס נשאו אך בקושי קרוביו המועטים. ולפתע אירע הדבר, קול המולה נשמע וגדוד לסטים חמושים הגיח מאי שם, היו אלו לסטים שהפילו את חיתתם על בני העיר, ואיש לא חפץ להידקר בחרבם, הניחו איפוא המלווים את מיטות הנפטרים על הקרקע ונפוצו לכל עבר. רק תלמיד אחד, לא אבה לנטוש את מיטת רבו, הוא התחבא מאחורי סלע והמתין בדריכות לראות כיצד יפול דבר.

הלסטים הסתובבו מעט, הנה והנה, ואחר הלכו כלעומת שבאו, וכחלוף שעה קלה שבו המלווים אל המקום, על מנת להמשיך במסע ההלוויה. ברם, כאשר ניגשו אל מיטות הנפטרים, שבכורח הנסיבות נמצאו זו לצד זו, חלה טעות נוראה, קרוביו של המוכס נטלו בטעות את מיטתו של הצדיק, וכל בני העיר אחזו במיטתו של המוכס, בטעות כמובן.

עצרוהו התלמיד וצעק בקול ניחר לעבר המלווים, מה אתם עושים, אבל איש לא הקשיב לו. קרוביו המועטים של המוכס התרחקו בדממה אל עבר בית העלמין וטמנו את הצדיק בביזיון נורא, במיעוט מלווים וללא הספדים, ואילו המוכס המת נישא בכבוד מלכים על ידי המון העם, הספדים נישאו, גרונות נשתנקו, והמוכס הורד אל הקבר כאילו היה צדיק הדור.

מוכה יגון שב התלמיד לביטו, המראה שראה הטרוד את מנוחתו וכמעט שהטריף את דעתו, כיצד זה יתכן שב ומלמל, מדוע נענש רבי בעונש כה נורא, להיקבר כאילו היה חלילה רשע מתועב, ובמה זכה אותו מוכס שפל לכבוד העצום.

הוא בכה והתענה, התמרמר והתייסר, ובאותו לילה נגלה אליו רבו בחלום, פניו מאירות וכולו אומר הוד ותפארה. למה, רבי, בכה התלמיד בחלומו. והרב ניחמו בנועם, ואמר לו, מה לך מצטער, בוא עמי ואראך היאך אני יושב בגן עדן, בכבוד שאין למעלה הימנו, וכיצד אותו מוכס רשע נתון בגיהנם הנורא, וציר של פתח גיהנם סובב באוזניו.

אלא מאי, תמה אתה על הטעות הנוראה שאירעה בלוויה, הסכת ושמע. פעם אחת שמעתי בגנות תלמידי חכמים ולא מחיתי, ומן השמים נגזר עלי עונש נורא שכזה, אותו קיבלתי טרם עלותי לעולם העליון, צח כשלג, ואילו אותו מוכס, במה זכה לכל הכבוד בכך שפעם אחת הכין סעודה לשר העיר, ולא בא שר העיר לביתו, וחילק המוכס את הסעודה לעניים, והיה זה שכרו. התלמיד נייעור משנתו, דעתו מיושבת, לבו פועם בעוז, ומילותיו של רבו מהדהדות באוזנו, פעם אחת שמעתי בגנות תלמידי חכמים ולא מחיתי.

אכן, לא רק המבזה תלמידי חכמים, גם השומע בגנותם ומחריש לא ינקה מן הדין הנורא.

"...המראה שראה
הטרוד את מנוחתו
וכמעט שהטריף את
דעתו, כיצד זה יתכן
שב ומלמל, מדוע
נענש רבי בעונש כה
נורא, להיקבר כאילו
היה חלילה רשע
מתועב, ובמה זכה
אותו מוכס שפל
לכבוד העצום..."